

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το χιούμορ στον Καραγκιόζη

[1] Αφού για χρόνια ο Καραγκιόζης ως ο βασικός εκφραστής του Θεάτρου Σκιών συγκέντρωσε την αδιαφορία του κατεστημένου του πνεύματος, ξαφνικά φαίνεται να παίρνει καινούργιες διαστάσεις και να απασχολεί όλο και περισσότερους. Αφού, για πολλά χρόνια, οι «μπερντέδες»¹ έκλειναν ο ένας μετά τον άλλο, μπρος στα φάσμα της οικονομικής επιβίωσης, ξαφνικά ο ξυπόλυτος ήρωάς μας εισβάλλει στα ενδιαφέροντα και τη θεματολογία ζωγράφων, κινηματογραφιστών, θεατρικών συγγραφέων, χαρισματικών λογίων και πάει λέγοντας. Γίνεται σινεμά, θέατρο, τηλεόραση, τραγούδι, όπερα. Συνάμα, συχνά εμφανίζεται στον καθημερινό και περιοδικό Τύπο, ενώ για τους συλλέκτες η αξία του ανεβαίνει κατακόρυφα.

[2] Είναι σαν το παραμύθι! Το ασχημόπαπο που έγινε κύκνος. Απ' ό,τι φαίνεται ο Καραγκιόζης μάς έγινε πολύτιμος. Δόξες, δάφνες... Αλλά, όπως θα έλεγε κι ο ίδιος ο Καραγκιόζης, «καλές οι δάφνες, άμα ήταν και σε κανένα πιάτο φακή, ακόμα καλύτερα». Είναι μόδα; Αναβίωση; Επιστροφή στις ρίζες; Λαϊκισμός; Ερωτήματα που ζητούν επίμονα μια απάντηση, δίπλα σε απαντήσεις που αφήνουν πολλά ερωτήματα.

[3] Μα ποιος είναι, τέλος πάντων, ο Καραγκιόζης; Ποια η θεωρία του και ποιος αυτός ο διαβόητος λόγος του, που μας έγινε με το διάβα των καιρών χρήσιμος κι απαραίτητος; Ποια η ψυχή του χιούμορ του, που κατάφερε να συγκεράσει όλο το λαϊκό πολιτισμικό είναι της Ρωμοσύνης, σε δυο - τρία μέτρα πανάκι και να το κάνει θεατρικό λόγο;

[4] Δείγμα λαϊκής πνευματικής ανάτασης, κορύφωση εναντίωσης και ρήξης, έξαρση ανελέητου σαρκασμού και διαπόμπευσης, αγωνιώδης υπαρξιακή κραυγή, κοινωνικός δεσμός επικοινωνίας, ενεργό διεκδικητικό αίτημα για ένα καλύτερο αύριο, αιώνια πίστη στον άνθρωπο και τα πεπρωμένα του, να το περιεχόμενο της χιουμοριστικής αντίληψης του ντόπιου Θεάτρου Σκιών. Το τραγικό χιούμορ του Καραγκιόζη αναμφίβολα σφραγίζει την οδυνηρή ταξική αυτογνωσία του λαού μας.

[5] Κυρίαρχο συστατικό στοιχείο του καραγκιόζικου ρεπερτορίου το χιούμορ, είναι μια «παιγνιώδης κατάσταση της σκέψης», γίνεται εκφραστής των «μύριων όσων» συναισθημάτων του λαού μας, κλιμακώνοντας την πίκρα και την οργή του για τα τόσα πάθια³ του, αναπτύσσοντας μια κοινωνική κριτική και μια αυτοκριτική διάθεση που «κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει».

[6] Καθορίζει το χιούμορ στον «μπερντέ» τις προοπτικές μιας συνειδητοποίησης, ενός αυτοπροσδιορισμού και μιας διαμαρτυρίας, που οριοθετούνται από τις στοιχειώδεις μορφές παραλλαγής μέχρι την ανοικτή καταγγελία και την προτροπή για κωμικό και ελλοχεύει τόσο στην κωμωδία όσο και στην τραγωδία. Ο ηθικός κώδικας του Καραγκιόζη είναι ο κώδικας συμπεριφοράς ενός καταπιεσμένου, που αγωνίζεται να επιβιώσει σε μια κοινωνία που του στερεί τα πάντα. Ως τέτοιος, νομοτελειακά έρχεται σε ρήξη με τις κατεστημένες μορφές εξουσίας και το όποιο νομικό ή και πολιτιστικό ακόμα εποικοδόμημα εκπορεύεται από αυτές. Φυσικά, η πορεία εξέλιξης και ανάπτυξης του χιούμορ στο Θέατρο Σκιών, ακολούθησε τις κοινωνικές προδιαγραφές της εποχής κι η εμβέλειά του κινήθηκε ανάλογα με την ανάπτυξη του λαϊκού κινήματος, όλα αυτά τα χρόνια. Στην ουσία το χιούμορ είναι ένα όπλο για τον

Καραγκιόζη, αμυντικό κι επιθετικό. Μια παρεκβατική συμπεριφορά, που κινείται στη σφαίρα του διφορούμενου και της ειρωνείας, που αμφισβητεί χωρίς να είναι ποτέ αγενής.

[7] Το χιούμορ για τον Καραγκιόζη είναι αυθόρμητο, είναι ένας φυσικός τρόπος αντιμετώπισης της ζωής, που βοηθά στην επιβίωση και τη διάσωση της αξιοπρέπειάς του. Είναι ένα παράδειγμα χιουμοριστικής λαϊκής διαμαρτυρίας που, παρ' όλη τη δηκτική² μορφή της, παραμένει γενική κι αόριστη, πάνω στο καλούπι «καλό - κακό».

Γιάννης Χατζής, Οδοιπορώντας με τις σκιές του Καραγκιόζη, εκδ. εκτός των τειχών

Λεξιλόγιο

1. μπερντές: κουρτίνα θεάτρου, πρόχειρη αυλαία
2. δηκτική: δηλητηριώδης, καυστική, σκληρή
3. πάθια: ταλαιπωρίες, βάσανα

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

[Ο Ιάσοντας Μέγκουλας, γνωστός με το καλλιτεχνικό ψευδώνυμο Cacao Rocks, γεννήθηκε το 1985 στην Αθήνα. Δραστηριοποιείται στην τέχνη του δρόμου από το 1999. Σπούδασε γαλλική λογοτεχνία στο UOA και στο Univercite d' Angers στη Γαλλία. Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα συνέντευξης που παραχώρησε.]

Η ευχαρίστηση μετά την ολοκλήρωση κάποιου έργου είναι... ένα απεριόριστο συναίσθημα. Είναι σαν την υλοποίηση κάποιου οράματος. Μετά βέβαια υπάρχει ένα κενό που είναι βαρύ, ιδιαίτερα όταν αποχωρίζομαι κάποιο έργο αλλά το επόμενο έργο πάντα προσπαθώ να με ευχαριστήσει πιο πολύ. Όμως είναι και η ώρα της δημιουργίας που δεν αξίζει να υποτιμήσω γιατί έχει και αυτή την γοητεία της. Είναι ένα είδος προσευχής, ένα «τριπ», που σε ξεχωρίζει από ό,τι συμβαίνει γύρω σου και σε φέρνει πιο κοντά σε αυτό που λένε ψυχή.

Δε θεωρώ τον εαυτό μου designer... είμαι καλλιτέχνης και κάνω μια προσπάθεια να ζωγραφίζω σε μια εποχή που όλα τείνουν να γίνουν ψηφιακά, αυτόματα και ρομποτικά.[...]

Τέχνη είναι... κάτι το μεταφυσικό που δίνει μια σημασία στην ύλη. Είναι ο πολιτισμός και η ευαισθησία των ανθρώπων που μας ξεχωρίζει απ' την αγριότητα. Θα σας πω μια μικρή ιστορία. Πριν δύο χρόνια βρέθηκα στην Ελβετία. Φιλοξενούμουν σε ένα τεράστιο κτίριο με αμέτρητα πολυτελή διαμερίσματα. Παρά τη χλιδή μου έλειπε η ανθρωπιά. Βγήκα έξω στο μπαλκόνι να δω τη θέα, από απόσταση άκουσα μια γνώριμη μελωδία, ήταν το "within without you" των Beatles και αυθόρμητα ξεκίνησα να το σιγοτραγουδώ. Απέναντι σε ένα αντίστοιχο μπαλκόνι, είδα έναν νεαρό στην ηλικία μου με περίπου τα ίδια γυαλιά και την ίδια κόμη λίγο πιο ξανθό να με κοιτάζει, κατάλαβα πως η μουσική ερχόταν από το διαμέρισμά του. Χαμογελάσαμε ο ένας στον άλλον και αμέσως η μουσική έγινε σαν μία μακρά μεταξωτή κλωστή που μας ένωσε από μπαλκόνι σε μπαλκόνι και μαζί ένωσε και αυτά τα δύο τεράστια τιμεντένια θηρία. Εκείνη τη στιγμή μία νεαρή βγήκε απ' το διαμέρισμα και τον αγκάλιασε ακουμπώντας το μάγουλό της στην πλάτη του, ο νεαρός μου έγνεψε, η φίλη του τον κοίταξε με απορία και τον έσυρε μέσα για να συνεχίσουν το παιχνίδι τους. Αυτό είναι τέχνη. Αυτή η πολύ λεπτή κλωστή που ενώνει τους ανθρώπους σε αυτόν τον βάρβαρο κόσμο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

ΜΥΡΙΣΑΙ ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΝ *

IV

Την άνοιξη δεν τη βρήκα τόσο στους αγρούς ή, έστω, σ' έναν Botticelli όσο σε μια μικρή Βαϊφόρο¹ κόκκινη. Έτσι και μια μέρα, τη θάλασσα την ένιωσα κοιτάζοντας μια κεφαλή Διός.

Όταν ανακαλύψουμε τις μυστικές σχέσεις των εννοιών και τις περπατήσουμε σε βάθος θα βρούμε σ' ένα άλλου είδους ξέφωτο που είναι η Ποίηση. Και η Ποίηση πάντοτε είναι μία, όπως ένας είναι ο ουρανός. Το ζήτημα είναι από πού βλέπει κανείς τον ουρανό. Εγώ τον έχω δει από καταμεσής της θάλασσας.

X

Ό,τι μπόρεσα ν' αποκτήσω μια ζωή από πράξεις ορατές για όλους, επομένως να κερδίσω την ίδια μου διαφάνεια, το χρωστώ σ' ένα είδος ειδικού θάρρους που μου 'δωκεν η Ποίηση: να γίνομαι άνεμος για τον χαρταετό και χαρταετός για τον άνεμο, ακόμη και όταν ουρανός δεν υπάρχει.

Δεν παίζω με τα λόγια. Μιλώ για την κίνηση που ανακαλύπτει κανείς να σημειώνεται μέσα στη "στιγμή" όταν καταφέρει να την ανοίξει και να της δώσει διάρκεια. Οπότεν, πραγματικά, και η Θλίψις γίνεται Χάρις και η Χάρις Άγγελος. Η Ευτυχία Μοναχή και η Μοναχή Ευτυχία

με λευκές, μακριές πτυχές πάνω από το κενό, ένα κενό γεμάτο σταγόνες πουλιών, αύρες βασιλικού και συριγμούς² υπόκωφου³ Παραδείσου.

Οδυσσέας Ελύτης, «Ο Μικρός Ναυτίλος», εκδ. Ίκαρος

* Έχει διατηρηθεί η στοίχιση του αρχικού κειμένου

Λεξιλόγιο

1. Βαϊφόρος : η σκηνή της θριαμβευτικής εισόδου του Χριστού στα Ιεροσόλυμα
2. συριγμός : σφύριγμα
3. υπόκωφος : ήχος που ακούγεται σαν να προέρχεται από μεγάλο βάθος

ΘΕΜΑ Α

Ποιος είναι, σύμφωνα με το Κείμενο 1, ο ρόλος του χιούμορ που χαρακτηρίζει το Θέατρο Σκιών, με βάση τον Καραγκιόζη; Να απαντήσετε σε μία παράγραφο 70 λέξεων περίπου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1

Να εντοπίσετε στην τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 δύο τεκμήρια με τα οποία ο συντάκτης ενισχύει την άποψή του για τη δύναμη του χιούμορ που

εκπέμπει ο Καραγκιόζης (μονάδες 5). Ποια είναι γενικά η γνώμη σας για την αποδεικτική αξία των τεκμηρίων ως μέσων πειθούς(μονάδες 5);

Μονάδες 10

Ερώτημα 2

α. Το Κείμενο 2 είναι:

- i. Κείμενο οδηγιών
- ii. Κείμενο εξήγησης
- iii. Κείμενο αφήγησης
- iv. Κείμενο επιχειρηματολογίας
- v. Κείμενο περιγραφής

Να επιλέξετε έναν από τους παραπάνω χαρακτηρισμούς (μονάδες 3) και να καταγράψετε δύο στοιχεία του κειμένου που συνέβαλαν στην επιλογή σας (μονάδες 3).

Αν σας δινόταν η δυνατότητα να του δώσετε και έναν δεύτερο χαρακτηρισμό ποιον θα επιλέγατε και γιατί;(μονάδες 4)

Μονάδες 10

β. Ο δοκιμακός λόγος διακρίνεται από την προσπάθεια του συντάκτη να συνομιλήσει με τον αναγνώστη του. Να εντοπίσετε στο Κείμενο 1 δύο γλωσσικά στοιχεία που επιβεβαιώνουν την άποψη αυτή κάνοντας αναφορά σε αντίστοιχα χωρία.

Μονάδες 5

Ερώτημα 3

α. Να καταγράψετε και να χαρακτηρίσετε τις αναφορικές προτάσεις, που εντοπίζετε στα παρακάτω αποσπάσματα λόγου ως:

- i. ονοματικές ή επιρρηματικές
- ii. παραθετικές ή προσδιοριστικές

(μονάδες 6) και στη συνέχεια να αντικαταστήσετε τον αναφορικό τύπο που τις εισάγει με άλλον νοηματικά ισοδύναμό του (μονάδες 3).

1.Κυρίαρχο συστατικό στοιχείο του καραγκιόζικου ρεπερτορίου το χιούμορ, είναι μια «παιγνιώδης κατάσταση της σκέψης», γίνεται εκφραστής των «μύριων όσων» συναισθημάτων του λαού μας, κλιμακώνοντας την πίκρα και την οργή του για τα τόσα πάθια του, αναπτύσσοντας μια κοινωνική κριτική και μια αυτοκριτική διάθεση που «κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει».

2. Το χιούμορ για τον Καραγκιόζη είναι αυθόρμητο, είναι ένας φυσικός τρόπος αντιμετώπισης της ζωής, που βοηθά στην επιβίωση και τη διάσωση της αξιοπρέπειάς του. Είναι ένα παράδειγμα χιουμοριστικής λαϊκής διαμαρτυρίας που, παρ' όλη τη δηκτική μορφή της, παραμένει γενική κι αόριστη, πάνω στο καλούπι «καλό - κακό».

Μονάδες 9

β. Να χαρακτηρίσετε τη σύνταξη ενεργητική ή παθητική στα παρακάτω τμήματα λόγου :

- Μια παρεκβατική συμπεριφορά, που κινείται στη σφαίρα του διφορούμενου και της ειρωνείας, που αμφισβητεί χωρίς να είναι ποτέ αγενής.
- Καθορίζει το χιούμορ στον «μπερντέ» τις προοπτικές μιας συνειδητοποίησης, ενός αυτοπροσδιορισμού και μιας διαμαρτυρίας, που οριοθετούνται από τις στοιχειώδεις μορφές παραλλαγής μέχρι την ανοικτή καταγγελία και την προτροπή για κωμικό.

Μονάδες 6

ΘΕΜΑ Γ

Με ποιον τρόπο η Τέχνη, την οποία υπηρετεί το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3, επέδρασε στη ζωή του; Στην απάντησή σας να καταγράψετε τρεις γλωσσικές επιλογές που τον πιστοποιούν. Πιστεύετε ότι η δική σας οπτική απέναντι στα πράγματα σας επιτρέπει να τα αντιλαμβάνεστε στην ολότητά τους; (150 -200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Τα παραπάνω κείμενα επιβεβαιώνουν ότι η Τέχνη, ανεξάρτητα από τη μορφή του καλλιτεχνικού έργου, είναι για όλους. Σε πολιτιστική εκδήλωση του σχολείου, στην οποία έχουν προσκληθεί και αρκετοί νέοι καλλιτέχνες, συμμετέχετε με ομιλία σας στην οποία παρουσιάζετε τις σκέψεις σας σχετικά με τα παρακάτω ερωτήματα:

α. Γιατί πιστεύετε ότι η έκφραση των συναισθημάτων μέσω της Τέχνης είναι σημαντική τόσο για τον καλλιτέχνη όσο και για το Κοινό;

β. Από ποιους παράγοντες εκτιμάτε ότι εξαρτάται η ουσιαστική αξιολόγηση και πρόσληψη ενός έργου τέχνης από το Κοινό ;

Η ομιλία σας να έχει έκταση 350 - 400 λέξεων.

Μονάδες 30